

Encomi de Joaquim Maideu i Puig en el 25è aniversari de la seva mort

Joaquim Maideu i Puig neix a Ripoll el 1938, en plena Guerra Civil. El seu pare, Baltasar Maideu Auguet, metge i músic, alcalde accidental de Ripoll durant la república, represaliat, empresonat i condemnat a mort per Franco, aconsegueix, després de ser-li commutada la pena de mort gràcies a la gestió de la seva dona, Maria Puig, refer la seva vida com a metge de Ripoll i guanyar prestigi entre els seus col·legues i reconeixement entre els seus convilatans.

Influenciat per un entorn familiar religiós, Joaquim Maideu entra al Seminari Menor de la Gleba a finals dels anys quaranta i més tard a Vic, on cursarà els estudis d'humanitats, filosofia i teologia al nou Seminari Major de la ronda Camprodon.

Malgrat l'època, la severitat del règim disciplinari i la ideologia nacional catolicista que imperava en els estaments i institucions oficials del país, el Seminari de Vic veurà eclosionar inquietuds i iniciatives tan importants com el Grup d'Estudiants de Vic amb Ramon Cotrina, Josep Esteve, Josep Grau, Josep Junyent, Antoni Pous, Josep Maria Riubrogent i Segimon Serrallonga.

Tot i que Joaquim Maideu pertany a una generació més jove, seran per a ell una referència i coincidirà i compartirà amb molts d'ells, al llarg de la seva vida, amistat, projectes i inquietuds.

Serà també durant l'època d'estudiant al Seminari quan es retrobarà amb un vell amic de la família, com ell, aficionat i interessat per la música, en Santi Riera.

Completa la seva formació musical, iniciada en l'entorn familiar, amb classes amb Rafael Subirachs i Mn. Gamissans i, més tard, a Barcelona on rebrà classes d'harmonia al Conservatori Municipal amb Cristòfol Taltabull, de cant amb Jordi Alvareda i d'orgue amb Montserrat Torrent.

El 1968 es jubila Rafael Subirachs i Ricart, director de l'Escola de Música des de 1928, director de la Banda Municipal, fundador de l'Orquestra de Cambra de Vic i director de l'Orfeó Vigatà.

L'Escola de Música es troba en una situació de gran precarietat per l'abandó i la poca atenció dels darrers ajuntaments franquistes, la baixa matrícula (61 alumnes) i la creació de l'Acadèmia de Música de Santa Cecília, fundada pel mateix Rafael Subirachs per poder oferir un servei digne que ja no era possible a l'escola municipal.

Es produeix una situació rocambolesca quan surt a concurs la plaça de director de la Banda i de l'Escola Municipal de Música, en aplicació de la legislació del moment referida al *Cuerpo Nacional de Directores de Banda*, i la guanya l'extremeny García Motos. L'Ajuntament, que ja havia decidit un canvi de rumb, proposa al nou director que cobri l'assignació fins a la seva propera jubilació però que no s'acosti a la capital osonenca, proposta molt ben rebuda pel Sr. García Motos. ¹

L'Ajuntament encarrega a Santi Riera, que era professor de l'escola municipal, la gestió i la renovació de l'Escola de Música Municipal. Santi Riera formarà tàndem amb Joaquim Maideu i junts iniciaran el que podríem anomenar l'etapa moderna de l'escola de música de Vic.

El 1970 Santi Riera es trasllada a Barcelona i queda Joaquim Maideu com a responsable i director *de facto* de l'Escola Municipal de Música de Vic.

El 1972 es jubila García Motos i l'Ajuntament, per evitar la mateixa situació que s'havia produït quatre anys abans, notifica a Madrid la dissolució de la Banda Municipal i conseqüentment de l'activitat inherent a la banda que representava l'Escola Municipal de Música.

Traspassa la cobertura jurídica de l'Escola Municipal al Patronat d'Estudis Osonencs i es compromet, de paraula, a fer-se càrrec de totes les despeses. Comença una travessia del desert, que durarà vint anys, fins a la constitució, l'any 1991, de la Fundació Privada Estudis Musicals, que suposarà la creació del servei música i, per tant, la recuperació de l'Escola de Música per part de l'Ajuntament.

En aquests mateixos anys Joaquim Maideu dirigirà l'Orfeó Vigatà i, a partir de 1970, succeirà al seu pare a la Capella de Santa Maria de Ripoll.

El món coral i educatiu viu una important efervescència. El 1965 Enriqueta Anglada funda el Cor Cabirol, dos anys després d'haver fundat la Coral Canigó. El 1967 neix el que amb els anys constituirà el SCIC. El 1970 comença l'Escola de Pedagogia Musical al voltant del pare Ireneu Segarra.

Joaquim Maideu col·labora i participa directament en aquests moviments i acabarà integrant-se en l'equip de col·laboradors més estrets del pare Ireneu juntament amb Santi Riera, Joan Casals, Maite Solà, Mercè Vilà i Assumpta Valls, entre d'altres.

A l'Escola de Música aplica i experimenta les noves propostes metodològiques de l'EPM, que es fonamenten en un aprenentatge constructiu del llenguatge musical a partir del cant i en el descobriment, des de l'experiència sensorial, dels elements més simples del ritme, la melodia i l'harmonia.

Procediments innovadors als anys setanta com la pentatonia, la solmització i el solfeig relatiu, el transport, la polirítmia, la polifonia o l'improvisació s'incorporaran en l'imaginari de milers de mestres que durant aquells anys es formaran en els cursos d'estiu de l'EPM i que acabaran incidint de manera decisiva, amb més o menys fortuna, en l'actual configuració del nostre sistema educatiu.

¹ Jordi Mirambell, 150 anys de l'EMVIC

Més enllà de la innovació en l'aprenentatge del llenguatge musical, Joaquim Maideu va saber donar una visió moderna a l'estudi de l'instrument fomentant la pràctica instrumental en grup i l'activitat musical a l'entorn.

Sinaulia Música primer i l'Orquestra de Cambra de Vic després són dos exemples singulars en el panorama de les escoles de música i conservatoris de Catalunya a finals dels anys setanta.

La projecció, cada vegada més nombrosa, d'alumnes cap a estudis musicals de nivell mitjà i professional va fer que abans que l'escola fos reconeguda l'any 1988 i autoritzada com a Conservatori Elemental l'any 1990, tingués un període com a centre lliure adscrit al Conservatori Superior Municipal de Barcelona. D'aquesta manera, importants músics com Xavier Turull, Manuel Oltra, Carme Undebarrena o Josep Poch varen ser a Vic per conformar els tribunals dels exàmens lliures de l'època on varen tenir una especial estima per la feina liderada per Joaquim Maideu, pels seus alumnes i, és clar, per les llonganisses de Vic.

Es consolida el creixement de l'Escola de Música i Joaquim Maideu que havia començat amb un nucli molt reduït de professorat provinent de l'antiga escola de música i de l'acadèmia de Santa Cecília com Pere Serra, Segimon Claveria, Faustina Font, Manel Marsó, Pere Sellarès o Rafael Subirachs Vila, incorpora alguns dels seus alumnes avançats per atendre la nova situació: Josep Baucells, Ramon Peirón, Miquel Casals i alguns dels antics escolans que s'havien incorporat a l'escola de música després de tornar de Montserrat.

El 1977 es crea l'Escola de Mestres d'Osona, adscrita a la Universitat de Barcelona i promoguda des de la direcció del Col·legi Sant Miquel per Ricard Torrents. Joaquim Maideu, també professor de Sant Miquel, formarà part de l'equip fundador juntament amb vells companys com Ramon Cotrina o Segimon Serrallonga. El projecte és una gran aposta estratègica per a la renovació educativa, la catalanització i la democratització de l'educació. La primera promoció es gradua el 1981, un any després de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya i serà protagonista de la implementació de la immersió lingüística, potser la fita més important dels quaranta anys d'autonomisme.

Si la catalanització de l'educació era un dels grans eixos de l'Escola de Mestres, la reivindicació de l'expressió artística com a fonamental en l'educació dels nens i nenes n'era un altra, i aquí, Joaquim Maideu fa una contribució decisiva. Juntament amb Pep Vernis i Joan Anguera al Departament d'Expressions, es desviu per transmetre a uns joves, pràcticament analfabets musicals però assedegats de coneixement, el valor del cant, la riquesa de la cançó tradicional, la importància de la cura de la veu, les possibilitats de la percepció auditiva o el descobriment de les grans obres de la literatura musical.

De la necessitat d'ajudar els estudiants en sorgirà la publicació del llibre *Assaig* l'any 1988 on adapta, pensant en els joves universitaris, procediments, recursos i repertoris experimentats ja des de l'EPM.

El 1979 tenen lloc les primeres eleccions municipals després de la dictadura. El creixement de l'escola de música obliga a fer un nou replantejament tant en l'aspecte estructural i físic com en el laboral i jurídic. En un primer moment s'habilita un segon pis

al Palau Bojons per ampliar les dependències i guanyar espai. Però la relació de Joaquim Maideu amb el nou alcalde, Ramon Montanyà, no serà gens fàcil. L'escola de música no formarà part de les prioritats del nou consistori, que dedicarà esforços i pressupostos a aspectes tan importants com el Consorci Hospitalari, la rehabilitació del nucli antic de la

ciutat o la creació de la Fundació Universitària Balmes. En aquells moments l'escola de música era més un problema que una oportunitat i això costarà molt de redreçar malgrat la bona predisposició d'homes com Jacint Codina i Josep M. Casals en un primer moment o d'Enric Castellnou més tard. No ajuda gens l'endèmic posicionament de grups de l'oposició, amb digníssimes excepcions, que cauen una vegada i una altra en el tòpic de l'elitisme de l'educació musical quan es refereixen a la seva escola municipal.

Malgrat tot, sigui per convenciment, per esgotament o potser perquè els pisos del Palau Bojons varen ser declarats en ruïna, l'Ajuntament comprarà la Casa Serratosa el 1981 per traslladar-hi l'escola de música i solucionar així un problema que ja es feia insostenible. Queda pendent, però, tot el tema laboral, jurídic i administratiu originat l'any 72 i que mantenia la institució en una alegalitat consentida. Joaquim Maideu i els seus col·laboradors més propers dissenyen un pla estratègic, el Pla 88, i posen aquest any com a límit final per resoldre el contenciós.

Serà el tinent d'alcalde Candi Espona qui defensarà, davant del seu grup i tota l'oposició, la necessitat de donar resposta a la demanda que es feia insistentment des de l'escola de música, que ara ja comptava amb més de tres-cents alumnes.

Finalment, aprofitant el model de la Fundació Universitària Balmes, creada el 1985 per gestionar les noves titulacions universitàries i que acabarà conformant la Universitat de Vic, s'implementarà un model similar amb la Fundació Privada Estudis Musicals que gestionarà el nou servei de música de l'Ajuntament de Vic.

La Fundació comença l'any 1991 amb Enric Castellnou com a president i amb l'objectiu d'obrir una nova etapa d'assentament institucional i retorn a la municipalitat.

Arribat aquest moment, amb un alumnat consolidat i en creixement, un equipament ben condicionat que ja es preveia insuficient a mitjà termini, i un claustre de professors jove i preparat, Joaquim Maideu, després de vint-i-dos anys al capdavant de l'escola, pren la decisió de deixar la direcció. Constitueix el primer Consell Escolar de l'Escola de Música de Vic i a la primavera de 1992 s'elegeix el nou director.

Seguirà treballant a l'escola de música i a la futura Universitat de Vic, que ja no veurà néixer, fins a la seva mort sobtada el novembre de 1996.

El seu llegat

Destaquem en primer lloc la contribució que va fer al repertori coral i escolar com a traductor i adaptador de nombroses cançons i melodies d'arreu. S'afegeix així a tota una generació de músics i pedagogs que des de bon començament varen tenir molt clar que calia que els nens cantessin i que calia donar als mestres i directors recursos i repertoris catalans i en català. Per un cantó, cançons tradicionals amb petites harmonitzacions per ser cantades a dues i a tres veus i, per l'altre, cançons tradicionals i d'autor d'arreu, traduïdes i adaptades perquè els infants les visquessin com a pròpies.

Mai agraiem prou a dones com Enriqueta Anglada, Dolors Bonal, M. Teresa Jiménez i sobretot Maria Martorell el que varen fer, quan ho varen fer i com ho varen fer per dotar el país de centenars de cançons amb les quals varen, vàrem, créixer milers i milers de nens i nenes.

En aquest sentit, les adaptacions de Joaquim Maideu són d'un rigor, pulcritud i bellesa que ens porten a afirmar que Maideu no només era mestre i músic, sinó també poeta.

Cànons tan populars com *La Balalaica*, *La Llebre*, *Dins el mar la vela blanca*, però també madrigals del renaixement anglès o cançons dels grans romàntics alemanys en són una mostra palesa.

Versos rimats i accentuats igual que l'original, respecte a la mètrica musical, fluïdesa, rica lèxica i sentit poètic. No cal afegir res més.

En segon lloc, la reivindicació de la cançó tradicional com a expressió lingüística de la nostra cultura i idiosincràsia i, per tant, imprescindible en l'educació dels infants, particularment dels estudiants de música. Coincideix aquí amb el plantejament que Ireneu Segarra fa de la seva proposta metodològica on incorpora més de dues-centes melodies tradicionals a través de les quals farà descobrir als estudiants els diferents elements del llenguatge, l'anàlisi i la creació musicals. Justament aquesta antologia de cançons tradicionals que el pare Ireneu inclou al seu mètode serà el que mourà Joaquim Maideu a fer, per suggeriment de l'EPM, la seva obra més coneguda i important, el *Llibre de Cançons, Crestomatia de cançons tradicionals catalanes*.

Joaquim Maideu no es conforma amb fer un cançoner on trobar juntes les dues-centes-cinquanta cançons proposades per Ireneu Segarra, sinó que en fa de cadascuna una fitxa completíssima, amb referències bibliogràfiques, revisió crítica i comparada d'ortografia i sintaxi, unificació de criteris fonètics, elisions, hiats, sinalefes i dièresis a més d'un complet glossari i diversos índex de localització. Simplement una obra extraordinària i imprescindible.

Per Maideu, la cançó tradicional és l'expressió viva de la llengua i la llengua és la nostra identitat col·lectiva.

Si volem defensar el ser col·lectiu cal que defensem la llengua. Si volem defensar la llengua cal que defensem la paraula viva, la paraula cantada.

Finalment, en tercer lloc, destaquem el seu pensament i a la seva experiència de mestre i pedagog. Podríem aquí estendre'ns molt i encara no abastariem la totalitat de les seves reflexions. Només tres petits apunts en forma de compendi i citació:

1. Val més un bon mestre que un bon mètode.

Els suggeriments metodològics i els recursos didàctics mai no poden ser considerats com receptes de solucions infal·libles, sinó com unes meres pautes que han estat traçades per tal que adquireixin significació per la consciència i saviesa del mestre.²

2. Tot aprenentatge musical ha de partir de la vivència i l'experiència del mateix infant.

La música que haurien de descobrir, dir, elaborar, donar i assimilar els nostres infants és la que es genera en la persona mateix, en l'individu mateix.³

3. Cada alumne és únic, important, especial i cal que ell se senti únic, important i especial per part del seu mestre.

El mestre de música hauria de ser el que exercís la traça de descobrir en cada alumne la manifestació i l'exercici de la seva pròpia personalitat musical.⁴

Joaquim Maideu, mestre de mestres, músic i poeta, ens va deixar la visió d'una ciutat i un país més culte, lliure i feliç pel que seguirem treballant des del seu exemple i el seu record.

Sebastià Bardolet Mayola
Vic, 11 de novembre de 2021

ORGANITZA:

e|||vic
Escola de Música i Conservatori de Vic

L'Atlàntida
Centre d'Arts Escèniques d'Osona

² Música i societat, pag.54

³ Música i societat, pag. 45

⁴ Música i societat. pag. 53